

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

Prof. univ. dr. **FRANCISC DEAK**

Prof. univ. dr.
LUCIAN MIHAI

Prof. univ. dr.
ROMEO POPESCU

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

Ediția a VI-a
actualizată și completată

Volumul I
Prof. univ. dr. **ROMEO POPESCU**

Vânzarea
Schimbul

Universul Juridic
București
-2023-

Capitolul I

Contractul de vânzare

Secțiunea I

Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale contractului de vânzare

§1. Noțiunea și caracterele juridice ale contractului de vânzare

1. Noțiunea. Potrivit art. 1.650 C. civ., „(1) Vânzarea este contractul prin care vânzătorul transmite sau, după caz, se obligă să transmită cumpărătorului proprietatea unui bun în schimbul unui preț pe care cumpărătorul se obligă să îl plătească. (2) Poate fi, de asemenea, transmis prin vânzare un dezmembrământ al dreptului de proprietate sau orice alt drept”.

Luând în considerare aceste prevederi, câteva *observații* sunt necesare:

a) de regulă, vânzătorul nu are (nu trebuie să-și execute) obligația transferului dreptului de proprietate ce poartă asupra bunului, pentru că transferul proprietății se produce *în mod automat* în momentul încheierii valabile a contractului. În acest sens, art. 1.674 C. civ. prevede: „Cu excepția cazurilor prevăzute de lege ori dacă din voința părților nu rezultă contrariul, *proprietatea se strămută de drept cumpărătorului din momentul încheierii contractului*, chiar dacă bunul nu a fost predat ori prețul nu a fost plătit încă”. Bunăoară, în cazul unui *bun mobil individual determinat* vânzătorul *transmite* cumpărătorului proprietatea din chiar momentul realizării acordului de voință;

b) există cazuri în care vânzătorul „*se obligă să transmită cumpărătorului proprietatea unui bun*”. De exemplu, în cazul *bunurilor de gen*, vânzătorul trebuie să individualizeze aceste bunuri prin predare, numărare, cântărire, măsurare etc. Tot astfel, în cazul unui *bun viitor* (de pildă, un apartament dintr-un bloc ce urmează a se construi), cumpărătorul nu poate dobândi proprietatea decât după ce vânzătorul a realizat bunul respectiv, în stare de a fi predat;

c) cumpărătorul are drept obligație principală pe aceea *de a plăti prețul*. Fără preț nu există vânzare. După cum vom vedea¹, stabilirea prețului în bani este de *esență* vânzării;

¹ A se vedea *infra*, nr. 19.

d) de regulă, prin contractul de vânzare se transmite de la vânzător la cumpărător *dreptul de proprietate* asupra unui bun. Însă va fi calificat drept vânzare și contractul prin care, în schimbul unui preț, se transmite un alt drept decât dreptul de proprietate, fiindcă transmiterea proprietății *nu este de esență, ci numai de natura* contractului de vânzare;

e) poate fi transmis prin vânzare un *dezmembrământ al dreptului de proprietate*. Acesta poate fi:

i) *dreptul de superficie*¹. Astfel, potrivit art. 695 alin. (4) C. civ., titularul dreptului de superficie poate dispune în mod liber de dreptul său, însă, cât timp construcția există, dreptul de folosință asupra terenului se poate înstrăina ori ipoteca numai odată cu dreptul de proprietate asupra construcției;

ii) *dreptul de uzufruct*². Potrivit art. 714 alin. (1) C. civ., „În absența unei prevederi contrare, uzufructuarul poate ceda dreptul său unei alte persoane fără acordul nudului proprietar, dispozițiile în materie de carte funciară fiind aplicabile”³;

iii) în ceea ce privește *dreptul de servitute*, acesta nu va putea fi vândut separat, ci poate fi transmis numai odată cu dreptul de proprietate ce poartă asupra fondului dominant, chiar dacă nu s-a făcut o mențiune expresă în acest sens în contractul de vânzare⁴;

f) pot fi transmise prin vânzare și *alte drepturi*:

i) dreptul special de folosință asupra terenurilor situate în intravilan conferit de art. II din Titlul II al O.U.G. nr. 184/2002⁵;

¹ Cu privire la problematica dreptului de superficie, a se vedea: C. Alunaru, *Noi aspecte teoretice și practice ale dreptului de superficie*, în *Dreptul* nr. 5-6/1993, pp. 65-73; C. Bîrsan, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2020, pp. 294-303; V. Stoica, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 259-267.

² Pentru amănunte, a se vedea: C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 303-325; V. Stoica, *op. cit.*, pp. 229-244.

³ Potrivit art. 70 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, „Dispozițiile art. 714 din Codul civil se aplică indiferent de data constituirii uzufructului. În cazul uzufructului constituit prin convenție încheiată anterior intrării în vigoare a Codului civil, *acesta este și rămâne incesibil*, mai puțin în cazul în care părțile convin altfel”.

⁴ A se vedea V. Stoica, *op. cit.*, p. 251.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 929 din 18 decembrie 2002 și aprobată, cu modificări, prin Legea nr. 48/2004 (publicată în M. Of. nr. 262 din 25 martie 2004). Potrivit art. II alin. (1) din Titlul II al O.U.G. nr. 184/2002, „Cetățenii străini și apatrizii care au

- ii) dreptul de ipotecă¹;
- iii) un drept de creanță²;

calitatea de persoane îndreptățite potrivit Legii nr. 10/2001 la restituirea în natură a unor terenuri, situate în intravilanul localităților, pot opta pentru dobândirea unui drept de folosință special care conferă titularului drepturile și obligațiile conferite de lege proprietarului, cu excepția dreptului de dispoziție”. Acest drept special de folosință poate fi înstrăinat prin vânzare, iar potrivit art. II alin. (3), dacă „terț dobânditor al dreptului de folosință este cetățean român sau persoană juridică română, dreptul de folosință astfel dobândit se convertește în drept de proprietate”. A se vedea, pentru detalii, C. Roșu, *Discuții în legătură cu dreptul de folosință special prevăzut de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 184/2002*, în *Dreptul* nr. 6/2003, pp. 130-138. Art. II alin. (4) prevede că „În situația cetățenilor străini și apatrizilor care au dobândit un drept de folosință special asupra unor terenuri în condițiile alin. (1), dreptul de folosință astfel dobândit se convertește, la cerere, în drept de proprietate, după obținerea cetățeniei române de către persoanele respective”. În privința acestui text de lege, prin Decizia nr. 355/2020 (publicată în M. Of. nr. 1084 din 16 noiembrie 2020), Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „după obținerea cetățeniei române de către persoanele respective” din cuprinsul art. II alin. (4) din Titlul II al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 184/2002 pentru modificarea și completarea Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, precum și pentru stabilirea unor măsuri pentru accelerarea aplicării acesteia și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 501/2002, este neconstituțională, în măsura în care se aplică cetățenilor străini și apatrizilor care îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 44 alin. (2) fraza a doua din Constituție.

¹ Potrivit art. 2.358 C. civ., „(1) Dreptul de ipotecă sau rangul acesteia poate fi *cedat* separat de creanța pe care o garantează numai atunci când suma pentru care este constituită ipoteca este determinată în actul constitutiv. (2) În cazul prevăzut la alin. (1), cesiunea se face prin act încheiat în formă scrisă între creditorul ipotecar cedent și creditorul cesionar, cu înștiințarea debitorului. (3) Dispozițiile în materie de carte funciară sau, după caz, cele care privesc opozabilitatea față de terți a ipotecii mobiliare rămân aplicabile”. De asemenea, art. 2.427 alin. (1) C. civ. prevede: „Creditorul ipotecar poate *ceda* unui creditor chirografar ipoteca creanței sale ipotecare”. Evident, avem în vedere cedarea dreptului de ipotecă în schimbul unei sume de bani, pentru că altfel nu poate fi vorba de un contract de vânzare. A se vedea și R. Rizoiu, *Contractul de ipotecă în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 455.

² Potrivit art. 1.566 alin. (1) C. civ., „Cesiunea de creanță este convenția prin care creditorul cedent transmite cesionarului o creanță împotriva unui terț”, iar art. 1.567 alin. (3) dispune că, „Dacă cesiunea este cu titlu oneros, dispozițiile prezentului capitol se completează în mod corespunzător cu cele din materia contractului de vânzare-cum-

iv) un drept din domeniul proprietății intelectuale¹;

v) drepturi asupra unei universalități care cuprinde nu numai drepturi, ci și datorii (vânzarea unei moșteniri)².

Nu pot fi înstrăinate prin vânzare drepturile nepatrimoniale³ și cele patrimoniale care au un caracter strict personal (dreptul real de uz, dreptul de abitație⁴ etc.) sau care sunt prevăzute de lege ori sunt contractate (sau

părare sau, după caz, cu cele care reglementează orice altă operațiune juridică în cadrul căreia părțile au convenit să se execute prestația constând în transmiterea unei creanțe”. Pentru cesiunea de creanță în sistemul noului Cod civil, a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Drept civil. Obligațiile*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2020, pp. 482-500.

¹ Regulile speciale privind cesiunea drepturilor patrimoniale de autor și regulile speciale privind transmiterea drepturilor din domeniul proprietății industriale (dreptul la brevet, dreptul la acordarea brevetului, drepturile ce decurg din brevet, din certificatul de înregistrare a unui desen sau model, drepturile asupra mărcii etc.) se analizează la materia *Dreptul proprietății intelectuale*. Pentru contractul de cesiune de brevet de invenție, a se vedea A. Petrescu, L. Mihai, *Drept de proprietate industrială. Introducere în dreptul de proprietate industrială. Invenția. Inovația*, Universitatea din București, 1987, p. 196 și urm., iar pentru contractul de cesiune de marcă, a se vedea R. Popescu, R. Dincă, *Cesiunea de marcă*, în PR nr. 4/2002, p. 194 și urm.

² Prin vânzarea unei moșteniri se înțelege transmiterea, în schimbul unei sume de bani, a dreptului de a culege o moștenire deschisă sau o cotă din aceasta. A se vedea art. 1.747-1.753 C. civ. (*infra*, nr. 64-65).

³ De exemplu, nu pot fi vândute dreptul la viață, la sănătate, la nume, la domiciliu. Tot astfel, nu pot fi înstrăinate prin vânzare drepturile nepatrimoniale (morale) de autor. Astfel, potrivit art. 11 din *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe*, „(1) *Drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau înstrăinări.* (2) *După moartea autorului, exercițiul drepturilor prevăzute la art. 10 lit. a), b) și d) [respectiv dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștință publică; dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei; dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa] se transmite prin moștenire, potrivit legislației civile, pe durată nelimitată. Dacă nu există moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă care a administrat drepturile autorului sau, după caz, organismului cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație”.*

⁴ Potrivit art. 752 C. civ., „Dreptul de uz ori de abitație nu poate fi cedat [...]”. Precizăm că avem în vedere situația în care titularul dreptului de uz ori de abitație nu poate vinde dreptul său, care s-a născut în modurile prevăzute de lege. Este evident că dreptul de uzufruct, uz sau abitație se poate constitui prin transmiterea, inclusiv cu titlu